

---

**Natuurgebieden bij de  
NUON centrale van  
Diemen 2017**

---



**FREE**



Titel: **Inventarisatie rapport**  
Ondertitel: **Natuurgebieden bij de NUON centrale van Diemen 2017**

Auteur: M.G.M. Den Hartigh

Datum: 30 november 2017

Plaats: De Bilt

Organisatie: **Natuurder**

*Werkt met natuur. Werkt in natuur. Werkt voor natuur.*

[www.natuurder.nl](http://www.natuurder.nl)

Opdrachtgever: **Stichting FREE Nature**  
*Foundation for Restoring European Ecosystems*

[www.freenature.nl](http://www.freenature.nl)

<b>1. Inleiding</b>	pagina 1
<b>2. Gebiedsbeschrijving</b>	pagina 1
2.1 De Zeehoeve	pagina 2
2.2 Overdiemerpolder	pagina 2
2.3 Baai van Ballast	pagina 3
<b>3. Inventarisatie methode</b>	pagina 3
<b>4. Resultaten</b>	pagina 4
4.1 Begrazingseffecten	pagina 4
4.2 Dood hout	pagina 5
4.3 Een ecosysteem in groot en klein	pagina 7
4.4 Verruiging en mozaïek	pagina 7
4.4 Cultuurhistorie	pagina 9
<b>5. Flora en fauna</b>	pagina 10
5.1 Planten	pagina 10
5.2 Zoogdieren	pagina 12
5.3 Amfibieën en reptielen	pagina 12
5.4 Weekdieren	pagina 13
5.5 Insecten	pagina 13
5.5.1 Sprinkhanen	pagina 13
5.5.2 Nachtvinders en motten	pagina 13
5.5.3 Dagsvlinders	pagina 15
5.5.4 Libellen en juffers	pagina 16
5.5.5 Zweefvliegen	pagina 17
5.5.6 Hommels en bijen	pagina 18
5.5.7 Overige insecten	pagina 18
5.6 Vogels	pagina 21
<b>BIJLAGE 1</b> – Aangetroffen planten, bomen en struikachtigen 2016	pagina 22
<b>BIJLAGE 2</b> – Aangetroffen vogels 2015 en 2016	Pagina 27



## 1. Inleiding

Sinds 1999 beheert FREE nature in opdracht van de NUON enkele natuurgebieden ten noorden en ten westen van de Diemen elektriciteitscentrale. Het beheer van deze natuurgebieden vindt plaats op basis van natuurlijke processen met zo min mogelijk ingrijpen door mensen. In de gebieden spelen processen als storm, begrazing en neerslag en verdamping een rol.

Om deze processen goed in beeld te brengen en de ontwikkeling van deze natuurgebieden te volgen, is er vanaf 2007 geïnventariseerd. De inventarisatiegegevens hebben informatie opgeleverd over voorkomende flora en fauna en geven een indicatie van soortenrijkdom, dynamiek en in grote lijnen de ontwikkeling van het gebied.

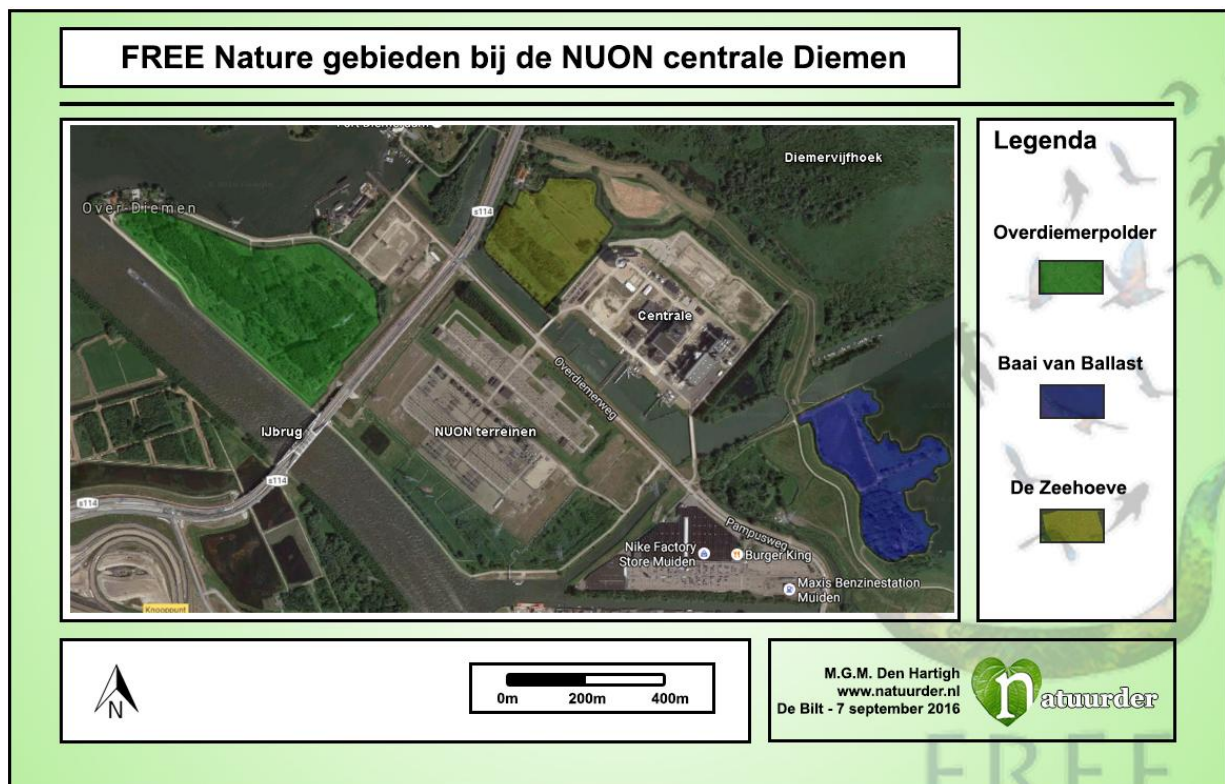
In dit verslag wordt er voor de drie deelgebieden een overzicht gegeven van de ontwikkeling onder invloed van begrazing en de aangetroffen soorten planten, vogels, zoogdieren en enkele insectengroepen.



*Schotse Hooglanders in de Overdiempolder*

## 2. Gebiedsbeschrijving

Het gaat om drie natuurgebieden. De Zeehoeve, Overdiempolder en de Baai van Ballast. Bij elk gebied is een vegetatiekaart beschikbaar die in zeer grote lijnen weergeeft hoe de vegetatie en structuur is.



## 2.1 De Zeehoeve

Het gebied de Zeehoeve is ca. 3 ha groot en betreft een laag gelegen poldertje van klei op veen. Hierop is bos aangeplant van voornamelijk Canadese populier, maar ook essen, zoete kersen en zwarte elzen zijn aangeplant. Dit gebied is erg nat en is doorsneden door sloten.



De Zeehoeve werd sinds 1999 begraasd door 3-4 konikhengsten en sindsdien ook geïnventariseerd op flora en fauna. Vanaf 2009 liepen er 2 Schotse Hooglander stieren bij. Door de verkleining van het gebied in 2009 was er niet genoeg ruimte voor runderen en paarden. De hengsten en de stieren zijn daarom weggehaald. Vanaf 2012 is overgestapt op zomerbegrazing met enkele Gallowaykoeien, omdat het gebied te klein en te nat is voor jaarrondbegrazing. In 2012 liepen er vanaf maart tot en met oktober 5 dieren afkomstig van het Naardermeer. In 2013 is het gebied helemaal onbegraasd geweest i.v.m. de aanleg van een drukleiding. Sinds 2014 is het gebied weer begraasd door 5 Schotse Hooglanders. In is het aantal stieren teruggebracht van vijf naar twee.

## 2.2 Overdiemerpolder

Dit gebied van ca 11 ha bestaat grotendeels uit aangeplant bos op natte klei-op-veengrond. Soorten die zijn aangeplant zijn o.a. Canadese populier, schietwilg, berk en gewone es. Ook groeit er zwarte els, meidoorn en braam, voor een deel spontaan gekiemd.

In de periode 1999 tot november 2004 is de Overdiemerpolder begraasd door een groep van 5 konikhengsten. Door de aanleg van de brug naar IJburg is een deel van het gebied op de schop gegaan en zijn de grazers weggehaald, met de bedoeling het gebied weer opnieuw te bevolken met grazers op het moment dat de brug was aangelegd. Tevens zou er een verbinding onder de brug richting schakelveld aangelegd worden. In deze periode is het gebied vijf jaar lang verruigd door een gestaakte begrazing.

In overleg met de NUON is in augustus 2009 besloten om het gebied weer te gaan begrazen, ook al was toen de brug nog niet aangelegd. Er is toen een kudde van vijf Schotse Hooglanders geïntroduceerd. Het gebied is sinds 2010 ook meegenomen in de inventarisaties van flora en fauna.

In 2014 en 2015 bestond de kudde uit ca 7 dieren. Ook is in deze jaren een deel van de Overdiemerpolder niet begraasd geweest omdat er met werkzaamheden een dam weggehaald is. Dit resulteerde in de verruiging in het onbegraasde en deel en zwaardere begrazing in het resterende gebied.

In 2016 is de dam teruggeplaatst en sindsdien heeft de kudde weer de mogelijkheid om het hele gebied te begrazen. In 2016 stonden er vijf Schotse Hooglanders in dit gebied en is er één kalf geboren. In 2017 bestond de kudde uit een stier, twee koeien en een jonge stier.



*Afbeelding rechtsboven: open (jong) bos bepaalt voor een groot gedeelte de Overdiemerpolder.*

### 2.3 Baai van Ballast

In 2015 is ook de Baai van Ballast toegevoegd aan de geïnterviewde gebieden. Dit gebied is 5 ha groot en ligt

aan het IJmeer. Het bestaat uit zandige kades met schraalgrasland, een waterplas en een oeverzone met riet en bos. In het bos leven enkele nomaden. Omdat er geen afrastering staat tussen de dijk en dit gebied, begrazen de schapen die op de dijk lopen ook de Baai van Ballast.

Begin 2017 zijn er twee hekwerken geplaatst. Er kunnen daardoor geen schapen meer het gebied in en er zijn er vier Schotse Hooglanders in het terrein gezet. De twee koeien hebben een kalf gekregen. Eind 2017 is er een koe met stierkalf en jaarling koe naar de Overdiemerpolder verhuisd.



*De waterplas in de Baai van Ballast*

## 3. Inventarisatiemethode

De gebieden zijn geïnterviewd middels een kwalitatieve inventarisatie voor flora en fauna. Dat betekent dat voor elk gebied apart gekeken is naar alle soorten die er voorkomen. Zo ontstaat er een lijst met opsommingen van alle soorten in het gebied. Er is niet gekeken naar aantallen, bedekkingen of exacte locaties.

Op basis van de soortenlijst en met kennis over de situatie in het veld die is opgedaan tijdens de inventarisatie, kon er een uitspraak worden gedaan over de ontwikkeling in grote lijnen van het gebied. Daarbij zijn voorgaande rapporten een leidraad geweest die konden aangeven hoe het gebied veranderd is in gelaagdheid, begrazing en/of verandering van soortensamenstelling.

Om een volledige soortenlijst te kunnen samen stellen, zijn de gebieden verspreid over de perioden in het jaar geïnterviewd. In de periode 2007-2010 bestond de inventarisatie uit 10 bezoeken jaarrond. In 2014 en 2015 zijn totaal zeven bezoeken gebracht in de periode van april t/m oktober. In 2016 zijn er van mei tot september 5 bezoeken gebracht aan de gebieden.

Omdat er in 2016 voor het eerst door iemand anders geïnterviewd is, kan het zijn dat sommige soorten over het hoofd gezien zijn, zowel bij eerdere inventarisaties als de inventarisatie als 2016. Ook is in 2016 voor het eerst cultuurhistorie meegenomen in de rapportage en tijdens een inventarisatiemoment een insectenexpert mee geweest.

In 2017 is er een keer in het vroege voorjaar een inventarisatie gedaan (begin maart) en in het najaar (eind oktober) om enkele diersoorten aan te vullen die buiten het zomerseizoen in de gebieden voorkomen.



*Rechts: vogelinventarisatie met telescoop*

## 4. Resultaten

Sinds 2007 hebben grote grazers zoals konikpaarden (*Equus ferus caballus*) en Schotse Hooglanders (*Bos taurus*) de gebieden rond de NUON centrale begraasd. In ruim 10 jaar tijd hebben zij de gebieden met voornamelijk bosaanplant van populier omgevormd van een monotone houtakker naar een halfopen bos met veel dood hout. Deze natuurlijke vorm van begrazingsbeheer heeft ervoor gezorgd dat er inmiddels een interessant en rijk ecosysteem is ontstaan. Zo heeft meer licht op de bosbodem gezorgd voor een toename van plantensoorten en heeft de activiteit van de grote grazers gezorgd voor een dynamisch natuurgebied.

Deze effecten zijn nadrukkelijk van invloed op de Zeehoeve en Overdiemerpolder, waar al sinds 2007 geïventariseerd wordt en waar natuurlijke begrazing veel invloed heeft op de ontwikkeling van het gebied, in tegenstelling tot de baai van ballast waar pas sinds 2017 Schotse Hooglanders grazen. Daarvoor hebben daar altijd schapen gegraasd.

### 4.1 Begrazingseffecten

De grote grazers hebben gezorgd voor een dynamisch landschap. Zij zorgen door het eten (maar ook vermijden) van bepaalde plantensoorten voor de ontwikkeling van een floristisch gebied. Maar ook door er simpelweg “te zijn” oefenen grote zoogdieren invloed uit. Denk daarbij aan betreding, waardoor er kiemplekken ontstaan, maar ook woelplekken, zandbaden, latrines en schuurplekken. Doordat er in 2013 helemaal niet meer gegraasd werd in de Zeehoeve, ontstond er al vrij snel een dikke mat met gestreepte witbol. Dit ging ten koste van de bloemrijkdom.

Echter, in 2014 was de graasdruk vrij hoog waardoor het effect van vergrassing ook snel teniet werd gedaan. De begrazingstructuren werden weer duidelijk zichtbaar aan de hand van gevarieerde overgangen tussen bos en open land. Dat betekent dat er veel afwisseling is in de gebieden tussen ruigtes, open bossen, dichte bossen, dood hout, rustplekken, natte slootkanten, lage kruidenvegetaties, etc.



*Effecten van begrazing: een plek op de oever van de oude zeedijk in de Zeehoeve. Schotse Hooglanders komen hier vaak om te drinken of te krabben tegen de boom.*

### Nieuwe begrazing in de Baai van Ballast

In de baai van ballast hebben tot 2017 schapen gegraasd, waarna ze vervangen zijn door Schotse Hooglanders. Dit heeft gezorgd voor snelle veranderingen in het vegetatiepatroon. Het (graas)gedrag van

Schotse Hooglanders is anders ten opzichte van de schapen. Ook is de begrazingsdruk veranderd, mede doordat het gebied tegenwoordig afgesloten is met een hekwerk. Voorheen konden de schapen ook de dijk betreden buiten de baai van ballast. Nu is het afgezet, waardoor de hooglanders alleen in de baai van ballast kunnen verblijven.



De verandering is goed te zien in de kruidensoorten die er nu groeien en de vegetatiestructuur langs de waterkanten. De hooglanders betreden de waterkant voor verkoeling en voedsel (jonge rietscheuten). Direct langs het water is op veel plekken riet verdwenen, waardoor ook sommige bijbehorende planten in aantal zijn afgenomen, zoals glad walstro en de rietorchis. Ook heeft dit mogelijk effect gehad op de waterral, die in 2017 niet meer is waargenomen.

*De Schotse Hooglanders dringen riet, ruigtes en houtige opstanden terug.*

Ook in de grazige vegetatie is verandering waar te nemen. De variatie en dichtheid aan kruiden is afgenomen op de plekken waar de hooglanders veel lopen en foerageren. Distels en kruiskruid worden vermeden, en bepalen op deze plekken nu het aanzicht. Het kruiskruid is hier een belangrijke plek geworden voor de voortplanting van de sint-jacobsvlinder. In 2017 werden veel rupsen waargenomen die foerageerden op het kruiskruid (waardplant).

Aan de andere kant zorgen de grazers voor nieuwe open ruimtes. Ze hebben in een jaar tijd al een deel van de verruiging teruggebracht en zorgen voor open plekken in de waterkanten en houtige opstanden. De aankomende jaren zal blijken welke plant- en diersoorten zich daar blijvend vestigen.



*De Schotse Hooglanders zoeken in de zomer verkoeling onder struweel en bomen. Door deze plekken te betreden en hier te foerageren, verandert de vegetatiepatroon snel en komen er meer open plekken.*

#### **4.2 Dood hout**

Door meerdere stormen in 2014 en 2015 zijn veel populieren in de gebieden van de Zeehoeve en Overdiemerpolder omgewaaid. Ook is er door eigen ingrepen onder de spanningslijnen van de Overdiemerpolder veel bos naar de grond gegaan. Dit heeft ervoor gezorgd dat het gebied veel opener is geworden. Tegelijkertijd met het afsterven van het populierenbos kiemen er overal nieuwe bomen en struiken tevoorschijn wat voor meer diversiteit zorgt.



De begrazing heeft op z'n beurt ook weer profijt van- en invloed op dit proces. De grote grazers bewegen zich namelijk door het dode hout, vertrappen of vreten ontkiemde bomen en zorgen voor nutriëntenverspreiding. Zo zie je in de gebieden onder invloed van begrazing het proces van bosverjonging en bosafakeling: bestaand bos verandert in open land en in het open land vestigen zich spontaan allerlei bomen en struiken.

*Schotse Hooglanders rusten tussen het omgevallen, dode hout veroorzaakt door zomerstormen.*

#### **Insectenrijkdom en vogels**

Het dode hout is zeer waardevol voor de biodiversiteit. Er leven talloze insecten in dood hout. Van kevers en torren tot pissebedden en hooiwagens. In 2016 is er eenmaal tijdens de inventarisatie een expert mee geweest voor insecten. Er zijn toen soorten geïnventariseerd als het schrijvertje, de letterzetter, rode hooiwagen, *Nemastoma dentigerum*, veldloopkevers en verschillende pissebedsoorten. Dit is nog maar een eerste inventarisatieronde en dus een indicatie van de insectenrijkdom van het gebied.

Insecten vormen een voedselbron voor veel vogels, waaronder spechten. De draaihals die er sinds kort gesignaleerd is, bevestigt de waarde van het dode hout in de Zeehoeve en de Overdiemerpolder. In 2016 is de eerste vermoedelijke waarneming van een draaihals geweest in de Zeehoeve. In 2017 is de draaihals met zekerheid waargenomen in de Overdiemerpolder.

## Dood hout doet leven



Dood hout is van onschatbare waarde van talloze insecten die de gebieden rijk zijn

In dood hout is volop leven te vinden. Insecten, zoals hier de kelderpissebed, zijn er van afhankelijk



Een oude boomstobbe vormt ook het geschikte biotoop voor paddenstoelen



Omgevallen populieren in de Overdiempolder zorgen voor meer dynamiek en variatie in het terrein



### 4.3 Een ecosysteem in groot en klein

Begrazing en dood hout zorgen voor een interessant en gevarieerd ecosysteem. Soorten kunnen voorkomen dankzij elkaars aanwezigheid en de geschikte omstandigheden. De Schotse Hooglanders spelen daar ook een prominente rol in. Insecten leven in het dode hout. Spechten profiteren daar weer van. In de ruigtes en bossen leven verschillende soorten vogels. Op de open plekken tref je veel insecten aan, waaronder vlinders. De natuurgebieden rondom de NUON centrale zijn in de afgelopen jaren ontwikkeld tot een interessant en gevarieerd natuurgebied.

Ook op kleine schaal zijn er interessante ecosystemen te ontdekken. In de nattere gebieden heeft begrazing ervoor gezorgd dat plekken sterk belopen zijn, waardoor er een microklimaat is ontstaan.

Er bloeien veel jonge planten en pionier soorten, waaronder grassen, hondsdrif, hennepnetel, hoornbloem, wikke, ereprijs, varens en er leven verschillende insecten en weekdieren.

Langs de waterkanten is dit microklimaat ook aan te treffen. Waar Schotse Hooglanders gelopen hebben, zijn er dynamische slootkanten ontstaan. Plotselinge slootkanten hebben plaatsgemaakt voor geleidelijke overgangen. Het zijn kiembedden voor moerasplanten als watermunt, wolfspoot, bitterzoet, watereppe, blaartrekkende boterbloem en moeraswederik. Voor juffers en libellen is dit een ideale voortplantingsplek.



*Vertrapte plek waar een microklimaat is te vinden met pionier planten en jonge grassen.*

### 4.4. Verruiging en mozaïek

De grote grazers hebben er voor gezorgd dat het monotone bos is omgevormd tot een gevarieerd natuurgebied met open plekken. Er is een mozaïek ontstaan van bos, struweel, ruigtes en grazige vegetaties die open zijn. Variatie is wat het natuurgebied interessant maakt voor veel verschillende plant- en diersoorten.

De grote grazers kunnen niet op alle plekken de vegetatie open houden. Daar waar grote grazers niet konden komen, heeft zich na enkele jaren braamstruweel ontwikkeld. Op sommige plekken in de Overdiemerpolder en de Zeehoeve zijn dit al dichte struweelvegetaties geworden, die zich langzaam uitbreiden.

Grote grazers komen hier niet of nauwelijks. Stikstofdepositie speelt daar vermoedelijk een rol bij, aangezien op veel plekken soorten als brandnetel en hennepnetel dominant zijn.

De ruigtes bieden een nieuwe woonplaats voor fauna. In de braamstruwelen op de Zeehoeve zijn elk jaar veel grasmussen en braamsluipers te vinden. In de Overdiemerpolder zijn hoekjes ontstaan die niet meer begaanbaar zijn. Hier leven veel vogels, vlinders en andere insecten, die mogelijk profiteren van de rust.



*Een hoekje in de Overdiemerpolder die vrijwel afgesloten is door braamstruweel; een paradijs voor vogels.*

## Begrazingseffecten en ontwikkelingen



Door het afsluiten van de achterkant van de oude zeedijk in de Zeehoeve, komen de grote grazers hier veel minder. Er groeien pionierplanten die een hoge ruigte vormen.

In de Baai van Ballast dringen de Schotse Hooglanders verruiging terug en breken ze op sommige plekken houtige opstanden.



Het riet is sterk verminderd op sommige plekken door de introductie van de Schotse Hooglanders

Een microklimaat in dood hout, waar veel hondsdrif kan groeien



#### 4.5 Cultuurhistorie

Er is weinig bekend over de cultuurhistorische waarde van de gebieden die beheerd worden door FREE Nature. Wel is volgens gemeente Diemen de oude zeedijk van de Zeehoeve een belangrijk archeologisch monument.

Dat natuur en cultuurhistorie vaak samen gaan, blijkt uit de effecten van de grote grazers op de oude zeedijk. Bij slecht weer kunnen zij door vertrapping ervoor zorgen dat de toplaag los komt. Omdat er in de oude zeedijk veel archeologische sporen zitten, worden deze dan zichtbaar. Ook zijn er sporen te vinden van archeologie door aangevoerde klei dat nabij in depot lag.

Bij inventarisaties uit 2016 bleek dat bijvoorbeeld uit scherven van glaswerk en steengoed wat aan de oppervlakte zichtbaar werd na slecht weer. Ook werd er een gedeelte van een oude kleipijp gevonden.

*Links resten van oud steengoed en rechts de oude kleipijp die op de oude zeedijk van de Zeehoeve werden gevonden.*



## 5. Flora en fauna

De aangetroffen soorten van 2017 staan per soortgroep beschreven. De geïnventariseerde soortgroepen zijn planten, amfibieën en reptielen, zoogdieren, insecten en vogels. Sinds 2016 zijn ook weekdieren toegevoegd aan de lijst.

### 5.1 Planten

In 2017 is de lijst van plantensoorten vrijwel geheel stabiel gebleven. In de afgelopen jaren zijn er vooral planten bijgekomen en nauwelijks planten verdwenen. Tot 2016 kwam heemst nog voor op de oude zeedijk in de Zeehoeve, waarschijnlijk door zoute kwel van de voormalige Zuiderzee. Omdat deze omstandigheden inmiddels al lang anders zijn, komt de plant er niet meer voor.

Verder zijn er in 2017 enkele nieuwe soorten geïnventariseerd. Deze nieuwe soorten zijn vetgedrukt in de volledige lijst van planten, te raadplegen in bijlage 1.

In de gebieden, en voornamelijk in de Overdiempolder, zijn gespleten en gewone hennepnetel erg algemeen. Tijdens inventarisatie in 2017 bleek er variatie in de bloemvormen te zitten die mogelijk wijst op hybride tussen deze twee soorten; *Galeopsis tetrahit* × *Galeopsis bifida*

In de Overdiempolder en Zeehoeve is een grote variëteit aan planten te vinden van natte omstandigheden. Dan komt door de drassige situatie van het gebied. Vooral in de winter ligt de waterstand vrij hoog en is er op veel plekken een plas-dras situatie te vinden. Er komen planten voor als wolfspoot, blaartrekkende boterbloem, perzikkruid, pinksterbloem, veenwortel, wilgenroosje en er groeit pitrus.

De begrazing in de terreinen draagt sterk bij aan de variatie in bodem en vegetatie en de verspreiding van sommige kruiden. Het effect van begrazing is goed te zien in de Zeehoeve. Sinds 2017 is de oude zeedijk in de Zeehoeve aan de achterkant afgesloten, waardoor de grazers nog maar via een kant op de oude zeedijk kunnen komen. Het resultaat is dat de grazers een groot gedeelte van de oude zeedijk een stuk minder betreden. Dat leverde in de zomer van 2017 een pionier ruigte op met hoge kruiden, zoals herik, zuring, distels en verschillende grassoorten.

In de Baai van Ballast heeft de introductie van Schotse Hooglanders in 2017 gezorgd voor een verandering in de vegetatiestructuur. Op veel plekken is riet verdwenen omdat de runderen graag het jonge riet eten. Daarmee is ook een gedeelte van de planten die hierin voorkwamen verminderd, zoals rietorchis, glad walstro, watermunt en haagwinde.



*Bloemvormen van hennepnetels, waaronder mogelijk ook de hybride Galeopsis tetrahit x Galeopsis bifida*

*Rechts: Niet alle planten van de rietvegetaties in de Baai van Ballast zijn verminderd door de nieuwe begrazingsvorm. Het giftige bitterzoet wordt vermeden, evenals het riet waar het in groeit.*





Vlasbekje in de Zeehoeve

Wilgenroosje is veel te vinden in de natte waterkanten



Op de natte, open en begraasde delen van de Zeehoeve groeit pinksterbloem

Rode en witte klaver naast elkaar in de Overdiemerpolder. Het wijst op een voedselrijke bodem met stikstof.



## 5.2 Zoogdieren

Soort	Wet. naam	2007 - 2009	2010 - 2014		2015			2016			2017		
		Zh	Zh	Od	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb
Mol	<i>Talpa europaea</i>												
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>												
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>												
Woelrat	<i>Arvicola amphibius</i>												
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>												
Spitsmuis spec.	<i>Soricidae spec.</i>												
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>												

## 5.3 Amfibieën en reptielen

Soort	Wet. naam	2007 - 2009	2010 - 2014		2015			2016			2017		
		Zh	Zh	Od	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>												
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>												
Groene kikker	<i>Pelophylax</i>												
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>												

## 5.4 Weekdieren

Soort	Wet. naam	2016			2017		
		Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb
Barnsteenslak	<i>Succinea putris</i>						
Boerenknoopje	<i>Discus rotundatus</i>						
Gewone tuinslak	<i>Cepaea nemoralis</i>						
Gewone wegslak	<i>Arion rufus</i>						
Grote aardslak	<i>Limax maximus</i>						
Grote posthoornslak	<i>Planorbarius corneus</i>						
Segrijnslak	<i>Cornu aspersum</i>						



Links: grote posthoornslak

Rechts: segrijnslak Beiden nieuwe soorten in de Overdiempolder sinds 2017. Een soortrenrijdome aan weekdieren is onlosmakelijk verbonden met de vochtige tot natte omstandigheden van het gebied.



# Vlinders



Dagpauwoog op koninginnekruid. Deze plant groeit veelvuldig in de terreinen en is een belangrijke nectarplant voor veel insecten.



Wilgenstippelmot in de Overdiemerpolder



De planten vormen overdag bescherming voor nachtvlinders die in de terreinen voorkomen, zoals hier de bruine grijsbandspanner



Hoogzomer werden veel blauwtjes gezien op laag begraasde vegetaties, zoals hier het icarusblauwtje

### 5.5.3. Dagvlinders

Sinds 2014 leek het aantal vlinders in eerste instantie achteruit te gaan, wat hoogstwaarschijnlijk te maken heeft met het verminderde aantal veldbezoeken. Sinds 2016 worden er toch weer meer vlinders geïventariseerd. Het aantal witjes is in alle gebieden goed vertegenwoordigd, zo ook soorten als de atalanta en dagpauwoog. De rijkdom aan kruiden in de gebieden is daarbij erg belangrijk voor vlinders. Vooral koninginnenkruid aan het einde van de zomer, trekt veel vlinders aan. In alle terreinen leek er in 2017 ook een explosie aan verschillende blauwtjes te zijn, ten opzichte van 2016.

Soort	Wet. naam	2007 - 2009	2010 - 2014		2015			2016			2017		
		Zh	Zh	Od	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb
Atalanta	<i>Vanessa atalanta</i>												
Argusvlinder	<i>Lasiommata megera</i>												
Bont zandoogje	<i>Pararge aegeria</i>												
Boomblauwtje	<i>Celastrina argiolus</i>												
Bruin blauwtje	<i>Aricia agestis</i>												
Bruin zandoogje	<i>Maniola jurtina</i>												
Citroenvlinder	<i>Onepteryx rhamni</i>												
Dagpauwoog	<i>Aglais io</i>												
Distelvlinder	<i>Vanessa cardui</i>												
Gehakkelde aurelia	<i>Polygonia c-album</i>												
Groot koolwitje	<i>Pieris brassicae</i>												
Hooibeestje	<i>Coenonympha pamphilus</i>												
Icarusblauwtje	<i>Polyommatus icarus</i>												
Klein geaderd witje	<i>Pieris napi</i>												
Klein koolwitje	<i>Pieris rapae</i>												
Kleine vos	<i>Aglais urticae</i>												
Kleine vuurvlinder	<i>Lycaena phlaeas</i>												
Landkaartje	<i>Araschnia levana</i>												
Oranje luzernevlinder	<i>Colias croceus</i>												
Oranjetipje	<i>Anthocharis cardamines</i>												
Zwartsrietdikkopje	<i>Thymelicus lineola</i>												
<b>Totaal</b>		17	19	16	7	7	4	10	9	3	12	12	8



### 5.5.5 Zweefvliegen

Soort	Wet. naam	2007 - 2009	2010 - 2014		2015			2016			2017		
		Zh	Zh	Od	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb	Zh	Od	Bb
Blinde bij	<i>Eristalis tenax</i>												
Bosbijvlieg	<i>Eristalis horticola</i>												
Citroenpendelvlieg	<i>Helophilus trivittatus</i>												
Gewone citroenzweefvlieg	<i>Xanthogramma pedissequum</i>												
Gewone pendelvlieg	<i>Helophilus pendulus</i>												
Gewone snuitvlieg	<i>Rhingia campestris</i>												
Groot langlijfje	<i>Sphaerophoria scripta</i>												
Hommelzweefvlieg	<i>Volucella bombylans</i>												
Ivoorzweefvlieg	<i>Volucella pellucens</i>												
Snorzweefvlieg	<i>Episyrphus balteatus</i>												
Stadsreus	<i>Volucella zonaria</i>												
Weidevlekoog	<i>Eristalinus sepulchralis</i>												
Totaal		8	8	8	1	0	1	2	4	0	3	4	1



Steenhommel in de Baai van Ballast, bronskleurige glansloopkever in de Overdiempolder en gewone pendelvlieg in de Zeehoeve.







# Insecten



Schorpioenvlieg in de Overdiempolder



Gevlekte smalbok in de Overdiempolder



Hennepnetelhaantje op gewone hennepnetel in de Overdiempolder



Aardbeiloopekever in dood hout in de Overdiempolder

## 5.6 Vogels

De complete lijst van aangetroffen vogelsoorten staat in bijlage 2. Ter vergelijking staat de lijst van aangetroffen vogels uit 2016 in bijlage 3. Onder de geïnventariseerde vogelsoorten vallen passanten, pleisteraars en de waarschijnlijke broedvogels. De laatste zijn de vogels die in de broedtijd zingend zijn aangetroffen, waarvan nesten of jongen zijn gezien of die ander territorium indicierend gedrag vertoonden.

De snor, blauwborst, waterral en waterhoen zijn sinds 2016 niet meer waargenomen. In 2016 werd er in de Zeehoeve nog een bosuil gehoord, die in 2017 niet is aangetroffen. Ook de lepelaar, krooneend en oeverwaluw zijn niet meer waargenomen. De gekraagde roodstaart is in 2017 ook niet geïnventariseerd, hoewel het aannemelijk is dat deze met regelmaat in de Overdiempolder te vinden is. In het terrein ernaast, dat een meer industrieel karakter heeft, voelt deze vogelsoort zich namelijk erg thuis.

Wel is er in de Baai van Ballast sinds 2016 een cetti's zanger te vinden. Andere nieuwe vogelsoorten zijn draaihals, sperwer, sprinkhaanzanger, stormmeeuw. Omdat er in 2017 ook in het najaar is geïnventariseerd zijn voor het eerste vogelsoorten vastgesteld die mogelijk al langer in het gebied voorkomen, maar voorheen buiten de inventarisatieperiode vielen. Dit zijn de baardman, kramsvogel en koperwiek.

De watersnip was ook een nieuwe vogelsoort in de Zeehoeve. Vooral het natte rietmoeras naast de Zeehoeve is een belangrijke plek voor veel watersnippen. Deze vogel is namelijk afhankelijk van rustige broedplekken in dichte, natte vegetatie. De aanwezigheid in de Zeehoeve, waar begrazing plaatsvindt en teveel open plekken zijn, is dan waarschijnlijk ook sporadisch.



*Kramsvogel en vink in de Zeehoeve en een rietgors in de Baai van Ballast.*

## BIJLAGE 1 Aangetroffen planten, bomen en struikachtigen 2017

**Bomen en struikachtigen** - Zeehoeve (Zh), Overdiempolder (Od) en Baai van Ballast (BB)

Soort	Wet. naam	2017		
		Zh	Od	Bb
Aalbes	<i>Ribes rubrum</i>			
Amandelwilg	<i>Salix triandra</i>			
Amerikaans krentenboompje	<i>Amelanchier lamarckii</i>			
Berk	<i>Betula spec.</i>			
Boswilg	<i>Salix caprea</i>			
Canadese populier	<i>Populus x canadensis</i>			
Dauwbraam	<i>Rubus caesius</i>			
Geoorde wilg	<i>Salix aurita</i>			
Gewone braam	<i>Rubus fruticosus</i>			
Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i>			
Gewone esdoorn	<i>Acer pseudoplatanus</i>			
Gewone vlier	<i>Sambucus nigra</i>			
Gewone vogelkers	<i>Prunus padus</i>			
Grauwe abeel	<i>Populus x canescens</i>			
Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>			
Hazelaar	<i>Corylus avellana</i>			
Hondsroos	<i>Rosa canina</i>			
Iep	<i>Ulmus spec.</i>			
Katwilg	<i>Salix viminalis</i>			
Meidoorn	<i>Crataegus spec.</i>			
Rimpelroos	<i>Rosa rugosa</i>			
Robinia	<i>Robinia pseudoacacia</i>			
Schietwilg	<i>Salix alba</i>			
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>			
Spaanse aak	<i>Acer campestre</i>			
Wilde appel	<i>Malus sylvestris</i>			
Wilde peer	<i>Pyrus pyraster</i>			
Zoete kers	<i>Prunus avium</i>			
Zomereik	<i>Quercus robur</i>			
Zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i>			

**Planten, grassen, zeggen en russen** - Zeehoeve (Zh), Overdiempolder (Od) en Baai van Ballast (BB)

Soort	Wet. naam	2017		
		Zh	Od	Bb
Akkerdistel	<i>Cirsium arvense</i>			
Akkerhoornbloem	<i>Cerastium arvense</i>			
Akkerkool	<i>Lapsana communis</i>			
Akkermelkdistel	<i>Sonchus arvensis</i>			
Akervergeet-mij-nietje	<i>Myosotis arvensis</i>			

Beekpunge	<i>Veronica beccabunga</i>			
Beemdgras	<i>Poa spec.</i>			
Beklierde duizendknoop	<i>Persicaria lapathifolia</i>			
Bezemkruiskruid	<i>Senecio inaequidens</i>			
Bijvoet	<i>Artemisia vulgaris</i>			
Bittere veldkers	<i>Cardamine amara</i>			
Bitterzoet	<i>Solanum dulcamara</i>			
Blaartrekkende boterbloem	<i>Ranunculus sceleratus</i>			
Blauw glidkruid	<i>Scutellaria galericulata</i>			
<b>Bosandoorn</b>	<b><i>Stachys palustris</i></b>			
Bosvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis sylvatica</i>			
Brede stekelvaren	<i>Dryopteris dilatata</i>			
Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>			
Canadese fijnstraal	<i>Conyza canadensis</i>			
Dagkoekoeksbloem	<i>Silene dioica</i>			
Duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>			
<b>Echte kamille</b>	<b><i>Matricaria chamomilla</i></b>			
Echte koekoeksbloem	<i>Silene flos-cuculi</i>			
Echte valeriaan	<i>Valeriana officinalis</i>			
Egelboterbloem	<i>Ranunculus sceleratus</i>			
Engels raaigras	<i>Lolium perenne</i>			
Fioringras	<i>Agrostis stolonifera</i>			
Fluitenkruid	<i>Anthriscus sylvestris</i>			
Geel nagelkruid	<i>Geum urbanum</i>			
Geknikte vossenstaart	<i>Alopecurus geniculatus</i>			
<b>Gekroesde melkdistel</b>	<b><i>Sonchus asper</i></b>			
Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>			
Gele waterkers	<i>Rorippa amphibia</i>			
Gespleten hennepnetel	<i>Galeopsis bifida</i>			
Gestreepte witbol	<i>Holcus lanatus</i>			
Gevleugeld helmkruid	<i>Scrophularia umbrosa</i>			
Gewone berenklaauw	<i>Heracleum sphondylium</i>			
Gewone brunel	<i>Prunella vulgaris</i>			
Gewone dotterbloem	<i>Caltha palustris</i>			
Gewone engelwortel	<i>Angelica sylvestris</i>			
Gewone ereprijs	<i>Veronica chamaedrys</i>			
Gewone hennepnetel	<i>Galeopsis tetrahit</i>			
Gewone hoornbloem	<i>Cerastium fontanum</i>			
Gewone raket	<i>Sisymbrium officinale</i>			
Gewone rolklaver	<i>Lorus corniculatus</i>			
Gewone smeewortel	<i>Symphytum officinale</i>			
Gewoon biggenkruid	<i>Hypochaeris radicata</i>			
Glad walstro	<i>Galium mollugo</i>			
Goudgele honingklaver	<i>Melilotus altissimus</i>			
Greppelrus	<i>Juncus bufonius</i>			
Groot hoefblad	<i>Petasites hybridus</i>			
Grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>			
Grote egelskop	<i>Sparganium erectum</i>			
Grote kaardenbol	<i>Dipsacus fullonum</i>			
Grote kattenstaart	<i>Lythrum sallicaria</i>			

Grote klaproos	<i>Papaver rhoeas</i>			
Grote lisdodde	<i>Typha latifolia</i>			
Grote klit	<i>Arctium lappa</i>			
Grote teunisbloem	<i>Oenantha glazioviana</i>			
Grote vossenstaart	<i>Alopecurus pratensis</i>			
Grote waterrepe	<i>Sium latifolium</i>			
Grote waterweegbree	<i>Alisma plantago-aquatica</i>			
Grote weegbree	<i>Plantago major</i>			
Haagwinde	<i>Calystegia sepium</i>			
Harig knopkruid	<i>Galinsoga quadriradiata</i>			
Harig wilgenroosje	<i>Epilobium hirsutum</i>			
Hazenpootje	<i>Trifolium arvense</i>			
Heermoes	<i>Equisetum arvense</i>			
Heggedoornzaad	<i>Torilis japonica</i>			
Heggewikke	<i>Vicia sepium</i>			
Herderstasje	<i>Capsella bursa-pastoris</i>			
<b>Herik</b>	<b><i>Sinapsis arvensis</i></b>			
Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>			
Hopklaver	<i>Medicago lupulina</i>			
Jacobskruid	<i>Jacobaea vulgaris</i>			
Kale jonker	<i>Cirsium palustre</i>			
Kalmoes	<i>Acorus calamus</i>			
Kikkerbeet	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>			
Kleefkruid	<i>Galium aparine</i>			
Klein hoefblad	<i>Tussilago farfara</i>			
Klein kruiskruid	<i>Senecio vulgaris</i>			
Klein streepzaad	<i>Crepsis capillaris</i>			
Kleine duizendknoop	<i>Persicaria minor</i>			
Kleine klaver	<i>Trifolium dubium</i>			
Kleine leeuwentand	<i>Leontodon taraxacoides</i>			
Kleine lisdodde	<i>Typha angustifolia</i>			
Kleine veldkers	<i>Cardamine hirsuta</i>			
Kleine waterrepe	<i>Berula erecta</i>			
Kluwenzuring	<i>Rumex conglomeratus</i>			
Knopig helmkruid	<i>Scrophularia nodosa</i>			
Kompassla	<i>Lactuca serriola</i>			
Koninginnekruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>			
Kropaar	<i>Dactylis glomerata</i>			
Kruipende boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>			
Kruldistel	<i>Carduus crispus</i>			
Krulzuring	<i>Rumex crispus</i>			
Late guldenroede	<i>Solidago gigantea</i>			
Lidrus	<i>Equisetum palustre</i>			
Liesgras	<i>Glyceria maxima</i>			
Look-zonder-look	<i>Alliaria petiolata</i>			
Madeliefje	<i>Bellis perennis</i>			
Mannagras	<i>Glyceria fluitans</i>			
Mannetjesvaren	<i>Dryopteris filix-mas</i>			
Middelste teunisbloem	<i>Oenantha biennis</i>			
Moerasandoorn	<i>Stachys palustris</i>			

Moeraskruiskruid	<i>Jacobaea paludosa</i>			
Moerasmelkdistel	<i>Sonchus palustris</i>			
Moerasvaren	<i>Thelypteris palustris</i>			
Moerasvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis scorpioides</i>			
Moeraswalstro	<i>Galium palustre</i>			
Moeraswederik	<i>Lysimachia thyrsoflora</i>			
Oeverzegge	<i>Carex riparia</i>			
Paardenbloem	<i>Taraxacum officinale</i>			
<b>Paarse dovenetel</b>	<b><i>Lamium purpureum</i></b>			
Penningkruid	<i>Lysimachia nummularia</i>			
Perzikkruid	<i>Persicaria maculosa</i>			
Pijlkruid	<i>Sagittaria sagittifolia</i>			
Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>			
Pitrus	<i>Juncus effusus</i>			
Poelruit	<i>Thalictrum flavum</i>			
Raapzaad	<i>Brassica rapa</i>			
Reukloze kamille	<i>Tripleurospermum inodorum</i>			
Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>			
Riet	<i>Phragmites australis</i>			
Rietgras	<i>Phalaris arundinacea</i>			
Robertskruid	<i>Geranium robertianum</i>			
Rode klaver	<i>Trifolium pratense</i>			
Ruige zegge	<i>Carex hirta</i>			
Ruwe bies	<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>			
Ruwe smele	<i>Deschampsia cespitosa</i>			
Ruw vergeet-mij-nietje	<i>Myosotis ramosissima</i>			
Schapezuring	<i>Rumex acetosella</i>			
Scherpe boterbloem	<i>Ranunculus acris</i>			
Scherpe zegge	<i>Carex acuta</i>			
Sint-Janskruid	<i>Hypericum perforatum</i>			
Slipbladige ooievaarsbek	<i>Geranium dissectum</i>			
Smalle lisdodde	<i>Typha angustifolia</i>			
Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>			
Smalle wikke	<i>Vicia sativa</i>			
Speenkruid	<i>Ficaria verna</i>			
Speerdistel	<i>Cirsium vulgare</i>			
Spiesmelde	<i>Atriplex prostrata</i>			
Timoteegras	<i>Phleum pratense s. pratense</i>			
Valse voszegge	<i>Carex otrubae</i>			
Varkensgras	<i>Polygonum aviculare</i>			
Veenwortel	<i>Persicaria amphibia</i>			
Veldereprijs	<i>Veronica arvensis</i>			
Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>			
Vertakte leeuwentand	<i>Scorzonerooides autumnalis</i>			
Vierzadige wikke	<i>Vicia tetrasperma</i>			
Vijfvingerkruid	<i>Potentilla reptans</i>			
Viltige basterdwederik	<i>Epilobium parviflorum</i>			
Vlasbekje	<i>Linaria vulgaris</i>			
Vogelmuur	<i>Stellaria media</i>			
Vogelwikke	<i>Vicia cracca</i>			

Waterkruid	<i>Jacobaea aquatica</i>			
Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>			
Waterpeper	<i>Persicaria hydropiper</i>			
Waterpest	<i>Elodea spec.</i>			
Waterzuring	<i>Rumex hydrolapathum</i>			
Wijfjesvaren	<i>Anthyrium filix-femina</i>			
Wilde bertam	<i>Achillea ptarmica</i>			
Wilde kamperfoelie	<i>Lonicera periclymenum</i>			
Wilde peen	<i>Daucus carota</i>			
Wilgenroosje	<i>Chamaerion angustifolium</i>			
Witte dovenetel	<i>Lamium alba</i>			
Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>			
Witte waterlelie	<i>Nymphaea alba</i>			
Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>			
Zachte ooievaarsbek	<i>Geranium molle</i>			
Zeegroene rus	<i>Juncus inflexus</i>			
Zevenblad	<i>Aegopodium podagraria</i>			
Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>			
Zomprus	<i>Juncus articulatus</i>			
Zompvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis laxa subsp. cespitosa</i>			
Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>			
Zwarte mosterd	<i>Brassica nigra</i>			
Zwart tandzaad	<i>Bidens frondosa</i>			



